

امکان‌سنجی ظهور مجدد داعش
پس از سردار سلیمانی
صفحه ۲

منازعه شدید یا خروج؟
صفحه ۳

دوهفته‌نامه فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و ادبی / سال پنجم / شماره شصت و هفتم / نیمه اول دی ۱۳۹۸

سردار ملی ایران

روح‌اله اسلامی

رئیس گروه مطالعات و برنامه‌ریزی فرهنگی اجتماعی
دانشگاه فردوسی مشهد

کجایی ای ز جان و جا رهیده

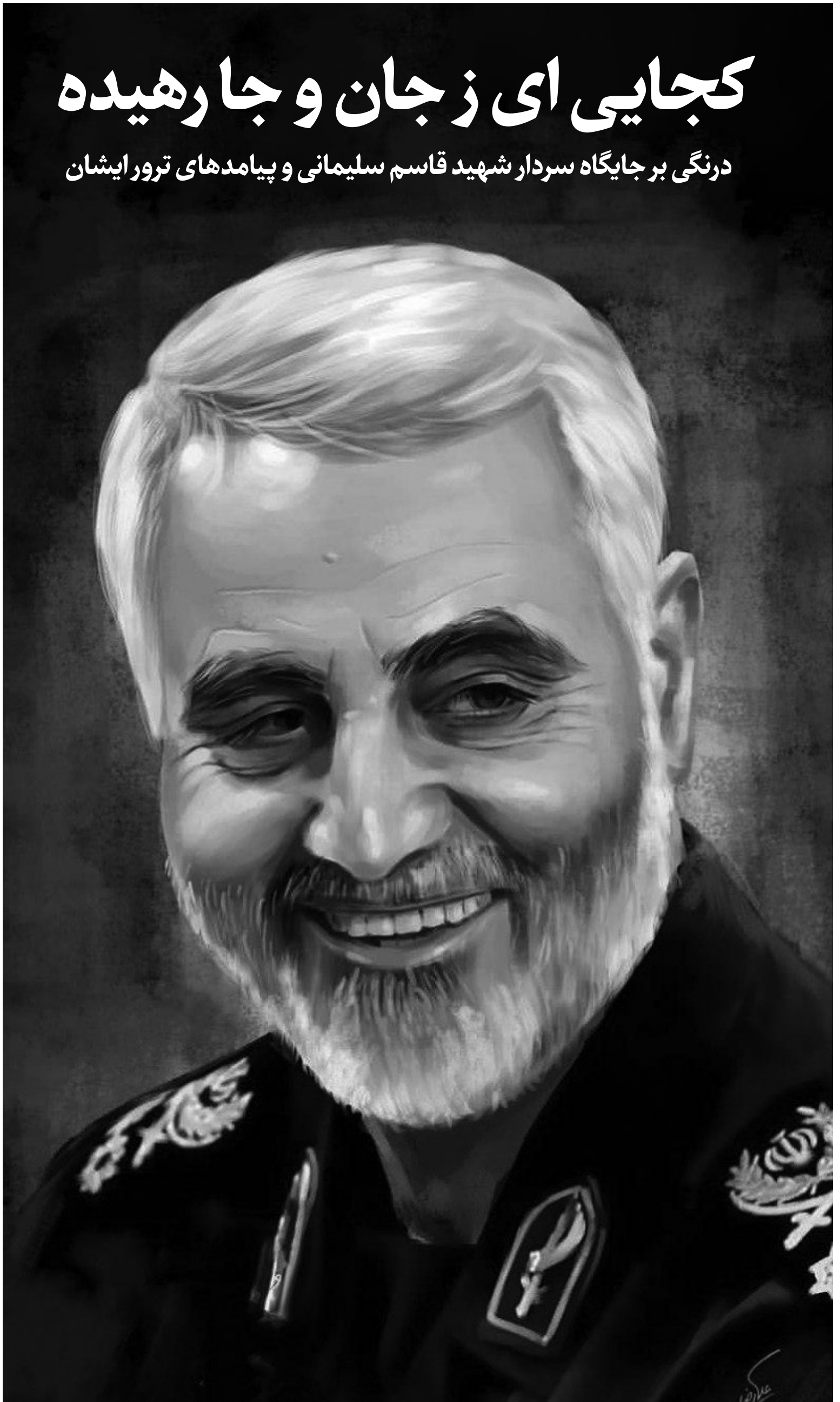
درنگی بر جایگاه سردار شهید قاسم سلیمانی و پیامدهای ترور ایشان

آمریکا پس از جنگ جهانی دوم اقدامات نظامی و سیاست‌های یک‌جانبه و مداخله‌گرانه‌ای انجام داده است که در آن‌ها بدون در نظر گرفتن فرهنگ، سازه‌های جمعی و اعتبار به فکر منافع اقتصادی است. به منطق تجاری و بازی‌های بی‌اعتبار آمریکا، خودشیفتگی ترامپ نیز اضافه گردید که نتیجه آن رفتارهای غیرقابل پیش‌بینی است که در آن‌ها نشانی از تدبیر سیاسی وجود ندارد. آمریکا آشوب و بی‌نظمی مهارشده ایجاد می‌نماید تا منافع خود را به لحاظ ماندگاری در منطقه و جذب سرمایه‌گذاری ناشی از ایجاد وحشت و ترور افزایش دهد. اغلب کشورهای رانتی و مستبد منطقه که مشروعیت مردمی ندارند و در شرایط دولت ورشکسته هستند بدون حمایت آمریکا توان حفظ قدرت خود را ندارند. به‌محض سقوط طالبان و حزب بعث در افغانستان و عراق هم‌گرایی ایران با همسایگان بیشتر گردید. ایران پیشگام مذاکرات و صلح بین‌الملل شد و با همه اقداماتی که آمریکا و اسرائیل انجام دادند ایران توانست جو حقوقی و دیپلماتیک دنیا را به‌نفع خود تغییر دهد. گفتمان مقاومت و استقلال به رهبری ایران شکل گرفت و کشورهای همسایه، آینده تکیه بر قدرت خارجی را همانند دیکتاتورهای منطقه سیاه دیدند.

توان نظامی ایران با مهارت و فنون راهبردی سردار سلیمانی رو به افزایش نهاد. نبردهای کاملاً شکست‌خورده‌ای که توسط عراق و سوریه در برخورد با داعش به وجود آمده بود توسط ایران تغییر مسیر داد. داعش حرکتی تروریستی، آموزش‌دیده بر اساس استراتژی رعب و وحشت برای احیای خلافت و وحدت جهان اهل سنت در برابر ایران بود. داعش با حمایت اطلاعاتی، مالی، نظامی و دیپلماتیک توانست دولت عراق و سوریه را به مرز سقوط بکشانند و پهنه جغرافیایی وسیعی در اختیار گفتمان خلافت قرار دهد. سوریه و عراق پس از رسیدن به مرحله بحران از ایران تقاضای کمک کردند. ایران به لحاظ مستشاری و سیاست‌گذاری دقیق نظامی و امنیتی هر دو کشور را کمک کرد تا بر نیروهای متعصب ابوبکر بغدادی پیروز گردند. قهرمانی که پایان داعش را اعلام کرد سردار سلیمانی بود که همیشه با لبخند و تواضع نویددهنده آرامش و صلح برای ایران و همسایگان به‌شمار می‌رفت. آمریکا پس از اشغال غیرقانونی افغانستان و عراق و حضور طولانی‌مدت که بحران‌های امنیتی فراوانی در خاورمیانه شکل داده است به صورت آشکاری علیه ایران اقدامات یک‌جانبه و تهاجمی انجام می‌دهد. ترامپ در عرصه سیاست داخلی پس از رأی آوردن استیضاح در کنگره نیاز به اقدامی در محیط بین‌الملل داشت تا به‌وسلیه آن شکست‌های متعدد داخلی و خارجی را پوشش دهد و به صورت غیرقانونی و یک‌جانبه در مغایرت با همه قوانین و قواعد سردار سلیمانی را ترور کرد.

سردار سلیمانی ملی بود به این معنا که اندیشه و کنش او فراتر از جریان‌های سیاسی قرار می‌گرفت. او بالاتر از طبقات، اصناف، احزاب و گروه‌ها و موضوعات دم‌دستی و روزمره قرار می‌گرفت. سلیمانی با توان و جان و دل از ایران دفاع کرد و تا آخرین لحظه برای منافع ملی ایران آرام نگرفت. دیدگاه راهبردی داشت و با هوش زیاد می‌توانست نبردها را به‌نفع نیروهای مقاومت تغییر دهد. سردار اعتقاد داشت که اگر در منطقه با دشمنان وحشی و عقب‌مانده و با کشورهای تروریستی نجات‌بخش از مرزهای ایران عبور خواهند کرد. ادب، شجاعت و خرد راهبردی سردار سلمانی را حتی دشمنان او ستایش می‌کردند. در راستای وظیفه امنیت و فعالیت‌های نظامی همیشه با ساختار سیاسی داخله و خارجه ایران هماهنگی کامل داشت و تواضع و ادب، سلیمانی را تبدیل به سرداری ملی با چهره‌ای کاریزماتیک ساخته بود. این جنبه باعث گردید که در بحران‌های سوریه، افغانستان و عراق هر گاه مشکلی به لحاظ راهبردی یا حکمیتی پیش می‌آمد از سلیمانی دعوت می‌گردید تا گره کور را باز کند. سردار سلیمانی بازوی نظامی و امنیتی برای عمق استراتژیک ایران و چنان محبوب و کارآمد بود که اطمینان همه شهروندان محسوب می‌گردید. او پیش‌گام سربازان خویش و فدائی پروانش بود به نحوی که همیشه در خط مقدم بود.

در شرایط فعلی نیز دولت-کشور ایران همانند گذشته نخبگانی ملی و سیاست‌مدارانی راهبردی دارد که می‌توانند کشور را حفظ کنند و منافع ملی را در بحران‌های منطقه نگاه دارند. سردار سلیمانی الگوی خرد، تواضع، ادب، شجاعت، هوش راهبردی و تلاش برای کشور بود. هر گونه بی‌ادبی، تعصب، نابخردی، نداشتن حسن تعلق به کشور و ملت عامل تضعیف همبستگی ملی و ایجادکننده شکاف‌های اجتماعی و سیاسی برای ایران است. هر یک از ما وظیفه داریم برای امنیت، توسعه، آبادانی و سرفرازی ایران تمام توان و جان خویش را قرار دهیم. باید هم‌چون سردار سلیمانی از خانه خویش دفاع کنیم چراکه هیچ کشوری به استقلال و شکوه دست نیافته است مگر آن‌که شهروندانی با تمام جان از کشور و ملت دفاع کرده باشند.

نگاه ویژه

دوهفته‌نامه فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و ادبی / سال پنجم / شماره شصت و هفتم / نیمه اول دی ۱۳۹۸

مقام معظم رهبری: انتقام سختی در انتظار جنایتکاران است

در پی شهادت سردار پرافتخار اسلام حاج قاسم سلیمانی و شهدای همراه او به‌ویژه مجاهد بزرگ اسلام جناب آقای ابومهدی المهندس، رهبر انقلاب پیامی صادر کردند. به گزارش ایسنا، در بخشی از این پیام آمده است: «شهادت پاداش تلاش پی‌وقفه او در همه‌ی این سالیان بود، با رفتن او به حول و قوه الهی کار او راه او متوقف و بسته نخواهد شد، ولی انتقام سختی در انتظار جنایتکارانی است که دست پلید خود را به خون او و دیگر شهدایمان آلودند». همچنین ایشان در حکمی، سردار سرتیپ اسماعیل قاتی را به عنوان جانشین سردار شهید سلیمانی تعیین کردند. در بخشی از این حکم آمده است: «در پی عروج شهید عالی‌مقام سردار پرافتخار حاج قاسم سلیمانی رضوان الله علیه، فرماندهی نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را به سردار سرفراز سرتیپ اسماعیل قاتی که در شمار برجسته‌ترین فرماندهان سپاه در دفاع مقدس بوده و در طول سالیان متمادی در نیروی قدس در کنار سردار شهید در منطقه خدمت کرده است می‌سپارم».

امکان‌سنجی ظهور مجدد داعش پس از سردار سلیمانی

ایفا کرده است. تشکیل نیروهای مردمی از دیگر اقدامات جمهوری اسلامی ایران در سوریه است. سازماندهی گروه‌های مختلف نظیر لشکر فاطمیون، تیپ زنبیون، تیپ ابوالفضل العباس و... برای مقابله با گروه‌های تروریستی از دیگر اقدامات مهم ایران برای مقابله با گروه داعش در سوریه می‌باشد. حزب‌الله لبنان به عنوان عضو توانمند و کارآمد در محور مقاومت نیز تحت تدابیر نیروهای قدس در سوریه حضور پیدا کرد. همچنین تشکیل ائتلاف ۴+۱ متشکل از ایران، روسیه، عراق، سوریه و حزب‌الله لبنان برای مقابله با تروریسم از ابتکارات جمهوری اسلامی ایران است. علاوه بر آن، جمهوری اسلامی ایران پس از درخواست نظام سوریه بسیاری از مستشاران سپاه و ارتش را برای مقابله و نبرد با گروه‌های تروریستی به این کشور اعزام کرده است. برخی از گزارش‌ها ذکر کرده‌اند که در تابستان ۲۰۱۵ ایران ۷۰۰ نفر از مستشاران رده بالای سپاه پاسداران و سپاه قدس را به منظور همکاری با ارتش و نیروهای امنیتی سوریه اعزام کرده است.

شهادت سردار سلیمانی، فرصتی دوباره برای ظهور داعش؟
حذف داعش و پیروزی مقتدرانه نیروهای جبهه مقاومت در منطقه به رهبری ایران و تداوم حضور قدرتمند ایران در عراق و سایر نقاط حساس منطقه در جهت حمایت از جریان‌های شیعی منطقه‌ای و فرماندهی‌های رادچاچا ترس، خشم و آشفتنگی کرده است. به همین دلیل ایالات متحده آمریکا و هم‌پیمانان منطقه‌ای آن با اتخاذ راهکارهای متعدد ازجمله بمباران مواضع ارتش سوریه و عراق و ایجاد نامنی در این مناطق و نیز فشار بر جمهوری اسلامی ایران سعی دارند که ایران را به عنوان مهم‌ترین کنش‌گر منطقه مهار نمایند. تحولات چند روزه اخیر در منطقه و به‌طور خاص به‌شهادت رسیدن سردار سلیمانی به‌عنوان فرمانده اصلی نیروهای جبهه مقاومت این سؤال را به ذهن بسیاری متبادر می‌کند که آیا فقدان سردار سلیمانی در جبهه مقاومت فرصتی مجدد برای ظهور دوباره گروه‌های تروریستی و به‌طور خاص داعش خواهد بود؟ نگرانه این سطور با تأکید بر این امر که متغیرهای چنگدانه‌ای در قدرتمندی ایران در معادلات سیاسی و امنیتی منطقه‌ای و سازماندهی جبهه مقاومت نقش دارد، بر این باور است که اگر چه فقدان حضور سردار سلیمانی در میان نیروهای مقاومت به‌طور قطع پیامدهایی را در جهت کاهش قدرت جبهه مقاومت خواهد داشت؛ اما به نظر می‌رسد که این مسئله مقطعی باشد؛ در واقع ایران می‌تواند با اتخاذ رویکردی واقع‌گرا نسبت به تحولات منطقه و تدابیر امنیتی مستحکم، هم‌چنان در صف نخست طراحان نظم سیاسی خاورمیانه باقی بماند و مانع از بازتولید اندیشه‌های تروریستی و نضج یافتن دوباره نمایش گروه‌های تروریستی به‌ویژه داعش شود.

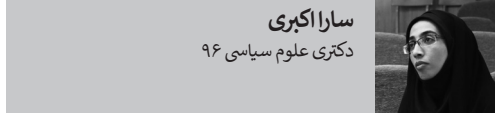
و در وجه سلبی، ممانعت نظامی، مستشاری و رسانه‌ای از قدرت گرفتن داعش در عراق و سوریه است. کمک به دولت‌های مرکزی عراق، سوریه و حمایت و همراهی با نیروهای جبهه مقاومت از جمله مهم‌ترین این اقدامات است. در واقع جمهوری اسلامی ایران با تقویت حمایت‌های خود از محور مقاومت، درصد برآمد تاجلوی نفوذ و قدرت گرفتن گروه‌های تروریستی تکفیری در منطقه را بگیرد. با این استدلال که قدرت گرفتن این گروه‌ها مخصوصاً در سوریه و عراق به راحتی می‌تواند سبب تضعیف شیعیان و برهم خوردن موازنه قدرت به‌نفع عربستان و هم‌پیمانان منطقه‌ای و فرماندهی‌های این کشور شود.

شکست داعش؛ ایران بازیگر اصلی
در حالی که پس از ظهور و پیشروی سریع داعش در شهرها و مناطق مختلف عراق و سوریه بسیاری از بازیگران منطقه‌ای و بین‌المللی به صورت مستقیم یا غیرمستقیم به حمایت از آن پرداختند و برخی نیز نظاره‌گر تحولات بودند، جمهوری اسلامی ایران نخستین کشوری بود که به حمایت از کشورهای عراق و سوریه شتافت و با اتخاذ تدابیری ضمن جلوگیری از پیشروی داعش نقش مهمی در بازپس‌گیری و آزادسازی مناطق تحت اشغال این گروه تروریستی ایفا کرد. داعش که پس اعلام خلافت در سال ۲۰۱۴ توانست بیش از یک‌سوم مساحت جغرافیایی عراق و سوریه با جمعیتی در حدود ده میلیون نفر را به تصرف خود درآورد، با ورود ایران به عرصه منازعه روند بازی قدرت‌ها به‌گونه‌ای محسوس تغییر کرد. ورود به‌موقع جمهوری اسلامی ایران به موضوع و کمک به ارتش به‌شمار می‌رود. کمک‌های سریع جمهوری اسلامی ایران در مقام تنها حامی میدانی و عملیاتی عراق، ضمن بازسازی روحیه ارتش و دولت‌مردان عراق و جلوگیری از سقوط بغداد، کربلا، نجف و اربیل در سازماندهی نیروهای داوطلب مردمی مؤثر واقع شد و به‌تدریج، بازپس‌گیری مناطق اشغال‌شده آغاز شد. حمایت‌های ایران در پیروزی عراق بر داعش نقش تعیین‌کننده‌ای داشت. در حقیقت، ایران اولین کشوری بود که به یاری عراق شتافت و کمک‌های تسلیحاتی گسترده‌ای را در اختیار ارتش عراق، حشد شعبی و نیروهای پیش‌مرگ گرد گذاشت. علاوه بر آن جمهوری اسلامی ایران، نقش مهمی در آموزش و حمایت از نیروهای حشد شعبی، خصوصاً در برابر هجمه‌های تبلیغاتی و رسانه‌ای غرب، عربستان سعودی و رژیم اسرائیل ایفا نمود.

علاوه بر عراق، باار اصلی مقابله با گروه تروریستی داعش در سوریه را جمهوری اسلامی ایران برعهده گرفته است. نقش آفرینی ایران در سوریه قاعده بازی را به سود دولت سوریه تغییر داده است. ایران علاوه بر حمایت دیپلماتیک و اقتصادی، در فراهم نمودن تسلیحات و اعزام مستشاران نظامی برای نظام سوریه نقش مهمی

برآوردن داعش؛ امنیتی شدن سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران
برآمدن داعش به‌عنوان نماینده نو از بنیادگرایی اسلامی افراطی، ریشه در رقابت‌های سیاسی و عملکرد اقتداری جهانی در منطقه خاورمیانه داشت. کشورهای نظیر عربستان، قطر، اردن، آمریکا و برخی دولت‌های اروپایی در نتیجه‌ی تحولات داخلی عراق و شکنندگی ساختارهای نظامی و سیاسی در این کشور و همچنین ضعف داخلی برخی دولت‌های عرب منطقه و با هدف بحران‌سازی در منطقه و افزایش فشار بر ایران زمینه‌های شکل‌گیری و فعالیت این گروه تروریستی را در منطقه خاورمیانه فراهم آوردند. با شکل‌گیری داعش و آغاز فعالیت‌های تروریستی و ضدشیعی آن در منطقه، دولت‌های شیعی و به‌طور خاص ایران اقدامات ناشی از قدرت گرفتن داعش را تهدیدی برای امنیت خود در منطقه تلقی کرده و به همین دلیل به سرعت به دو سیاست «مهار» و همچنین «نفوذ» در منطقه روی آوردند. در واقع ظهور داعش به‌گونه‌ای محسوس به‌عنوان یکی از عوامل تهدیدکننده قدرت‌های شیعی اعم از دولتی و غیردولتی به‌شمار می‌آمد که در صورت تداوم سبب تضعیف عراق و جبهه مقاومت شیعی و در نتیجه افزایش قدرت جریان‌های سلفی به رهبری عربستان سعودی می‌شد. عربستان که همواره از نفوذ ایران در منطقه در هراس بوده ضمن دامن زدن به بحث شیعه و سنی، سعی در القاء این باور که ایرانیان از اجتماعات شیعی استفاده ابزاری می‌کنند و می‌کوشند نوعی صفوی‌گری را در منطقه دامن بزنند که نتیجه آن چیزی جز برتری و سلطه ایران در منطقه نخواهد بود، را به کشورهای منطقه داشتند. آن‌ها هلال شیعی را نوعی سازه جدید ایران در کنار خط مقاومت می‌دانند که قادر است کمربند ایمن خط مقاومت منطقه برای شیعیان باشد.

از طرف دیگر، امنیت ایران ارتباط تنگاتنگی با امنیت کشورهای هم‌جوار خود داشته و ورود داعش به سوریه و سپس عراق که در همسایگی و نزدیکی جغرافیای سیاسی ایران قرار دارد، باعث شده است تا ایران با حساسیت بیشتری بحران‌های منطقه و به‌طور خاص مسائل سوریه و عراق را رصد کند. این امر سبب امنیتی شدن سیاست خارجی ایران و تلاش برای مهار تهدیدها و نفوذ در منطقه با هدف جلوگیری از افزایش نامی‌ها و خطرات احتمالی ناشی از فعالیت‌های تروریستی این گروه و حامیان آن‌ها برای مرزهای جمهوری اسلامی گردید. بنابراین داعش به‌عنوان متغیری مهم باعث تقویت مجدد گرایش‌های امنیتی در سیاست خارجی ایران بوده است. مهم‌ترین نشانه‌های امنیتی شدن سیاست خارجی ایران پس از قدرت گرفتن داعش در دو وجه ایجابی و سلبی نمایان است. در وجه ایجابی، حضور مستشاری در سوریه، حمایت از جریان‌های شیعی و انتقالی در یمن، بحرین و عربستان

سارا اکبری
دکتری علوم سیاسی ۹۴

منطقه خاورمیانه و به‌طور خاص منطقه خلیج فارس به دلیل وجود قومیت، مذاهب، گرایش‌های غرب‌گرا، بنیادگرا و همچنین دخالت عوامل خارجی و بیگانه همواره صحنه درگیری‌ها و نزاع‌های خونین و همچنین جنبش‌های رادیکال و افراطی بوده است. ضمن این که ظهور عصر مدرن و فراگیر شدن گفتمان دموکراسی و جامعه مدنی به آن صورت که تصور می‌شد، نتوانست مشکلات خشونت‌بار در این منطقه را حل نماید. عناصر مدرن و وارداتی در این منطقه نه تنها کمکی به حل بحران خشونت‌آمیز در این منطقه نکرده‌است، بلکه خود نیز عاملی برای افزایش تنش‌ها و درگیری‌های مذهبی و قومی شده‌اند. در همین راستا منطقه خاورمیانه و زیرمجموعه مهم آن یعنی منطقه خلیج فارس زمینه‌های مناسبی برای تشدید تضادهای قومی، نژادی، مذهبی و فعالیت‌های مرتبط با آن می‌باشد. این امر از یک‌سو به فراهم بودن زمینه‌های تضاد فرهنگی و سیاسی و از سوی دیگر به نقش و حضور قدرت‌های مداخله‌گر خارجی بازمی‌گردد. به‌طور خاص در این زمینه فعالیت‌های گروه‌های تروریستی نظیر القاعده و داعش قابل توجه است.

نگاهی دقیق به تاریخ دو دهه اخیر خاورمیانه نشان می‌دهد که تحولات سیاسی امنیتی و ژئوپلیتیک در خاورمیانه پس از حوادث ۱۱ سپتامبر و بحران عراق، مسائل خاورمیانه را عمومی‌تر، به‌هم پیوسته‌تر و بین‌المللی‌تر کرد و این امر نظام امنیت خاورمیانه را به نظام امنیت بین‌الملل متصل نمود. در این میان و در نتیجه‌ی تحولات ساخت قدرت و سیاست در منطقه، ایران نیز به دلیل برخورداری از موقعیت طبیعی و برتر ژئوپلیتیک و همچنین عناصر فرهنگی و ایدئولوژیک قدرت ملی از یک‌سو و بروز تحولات سیاسی امنیتی در سطح منطقه و تعریف جدید از ماهیت تهدیدات امنیت بین‌الملل از سوی دیگر نقش پُررنگ‌تری پیدا کرده و قدرت چانه‌زنی آن در مسائل جاری خاورمیانه افزایش یافته است. به‌تبع، افزایش نقش سیاسی امنیتی ایران در خاورمیانه پس از حوادث ۱۱ سپتامبر و بحران عراق، عواقب منفی‌ای بر منافع استراتژیک آمریکا در منطقه، متحدان منطقه‌ای آن در جهان عرب ازجمله عربستان و موقعیت اسرائیل داشته است. در واقع تحولات سیاسی امنیتی پس از حوادث ۱۱ سپتامبر و بحران عراق، مسائل خاورمیانه را در مرکز مسائل امنیت بین‌الملل قرار داد.

شهادت سردار سلیمانی در آینه رسانه‌های جهان

می‌دهد، نگرانی از افزایش تنش‌ها در منطقه و افروختن آتش جنگ توسط دولت آمریکا است. در حال حاضر به نظر می‌رسد کمتر رسانه‌های به‌نفع دولت آمریکا حرکت کند و همان‌طور که ذکر شد، حتی در بنگاه‌های خبری نزدیک به دولت، مثل فاکس نیوز، نیز شکاف بین طرفداران دولت ترامپ دربار اقدام اخیر آن، به چشم می‌خورد. در این میان به نظر می‌رسد بنگاه‌های خبری متخاصم و وابسته به دولت‌هایی که به‌طور رسمی با ایران مقابله می‌کنند، سعی در بزرگ‌نشان دادن نظرات متضاد جو غالب ایران دارند و به همین ترتیب به دنبال نرمالیزه کردن اقدام غیر قانونی و تروریستی دولت آمریکا در ماجرای شهادت سپهبد قاسم سلیمانی هستند.

افزایش تنش‌ها بین ایران و آمریکا در منطقه ابراز نگرانی کردند. برای مثال روزنامه ۸ صبح افغانستان در سرمقاله خود به این نکته اشاره کرد که عملکرد دولت افغانستان در این شرایط بسیار مهم است و بهترین استراتژی آنان عدم سوگیری در این ماجراست و به این نکته اشاره کرد که افغانستان ظرفیت استفاده از منازعه‌های منطقه‌ای را ندارد. رسانه‌های کشور پاکستان تحت تأثیر سوگیری سناتورهای پاکستانی، علیه مداخلات دولت آمریکا در منطقه است. همچنین رسانه‌های عراقی با نگرانی زیادی درباره افزایش تنش در این کشور به جهت این اقدام تروریستی آمریکا صحبت می‌کنند. آن‌چه عمده بحث‌های رسانه‌های بدون سوگیری را تشکیل

میان ایران و آمریکا منجر خواهد شد. این خبرگزاری همچنین اشاره کرد که این اقدام ترامپ به دلیل نزدیک بودن او به استیضاح و در جهت جلوگیری از این مهم صورت گرفته است. این در حالی است که در طرف دیگر طیف، خبرگزاری‌های تندرو جمهوری خواهان مثل نیویورک‌آرژمیر و نیویورک‌تایمز به خوشحالی از این واقعه پرداختند. در این میان شبکه اخبار دموکراسی، با حضور پرواند آبراهامیان، استاد بازنشسته دانشگاه نیویورک و پژوهشگر مسائل ایران و آمریکا، به مسئله افزایش خطر ظهور دوباره داعش در خاورمیانه پرداخت. پرواند آبراهامیان در صحبت‌های خود با اشاره به این که سردار قاسم سلیمانی تأثیر به‌سزایی در حذف داعش از منطقه داشت عنوان کرد: روح ابوبکر البغدادی از این اتفاق شاد شد. او همچنین اقدام آمریکا را تحت همه تعاریف، تروریستی خواند و این اقدام را مصداق تروریسم دولتی دانست.

این دوگانگی نظرات در رسانه‌های اروپایی نیز به چشم می‌خورد. خبرگزاری آلمانی دی‌وی‌ت، با ابراز تبریک به دولت آمریکا، از این اقدام اظهار خوشحالی کرد و آن را در راستای صلح دانست. در طرف دیگر روزنامه زویدوچپه‌زیتانگ در مقاله خود عنوان کرد: خلأ قدرت در منطقه همواره با خشونت پُر می‌شود. سایر رسانه‌های آلمانی من جمله فرانکفورتر نیز با نگرانی از آینده ترامپ را مقصر اصلی شرایط فعلی دانستند. روزنامه فیگارو فرانسه در مقاله خود عنوان کرد: «عراق عرصه انتقام‌جویی خواهد بود». این روزنامه عنوان داشت که مقامات پارلمان عراق به دنبال بیرون کردن نیروهای آمریکایی از این کشور هستند. روزنامه لیبراسیون فرانسه نیز از تنش شدید بین ایران و آمریکا ابراز نگرانی کرد. خبرگزاری مسکو تایمز روسیه نیز سناریو پیش آمده را بدترین سناریو ممکن خواند.

با نگاهی به رسانه‌های کشورهای همسایه، می‌توان نگرانی تمام آن‌ها از افزایش درگیری‌ها در منطقه را به وضوح مشاهده کرد. رسانه‌های عراقی، افغانستانی و پاکستانی متعددی به جایگاه قدرت سردار سلیمانی در منطقه و تأثیرات این جایگاه قدرت اشاره و از

علی عباداتی
کارشناسی اقتصاد ۹۴

بامداد جمعه سیزدهم دی‌ماه، خبری به سرعت رسانه‌های مختلف جهان رافراگرفت. خبرحالی از انفجار یک دستگاه اتومبیل در نزدیکی فرودگاه بغداد و کشته شدن مقامات ایرانی و عراقی در این واقعه بود. شایعات، حول حضور سردار قاسم سلیمانی در میان کشته‌شدگان این واقعه می‌گردید و در نهایت با اعلام رسمی این مهم از تلویزیون ایران، خبر شهادت سپهبد قاسم سلیمانی در جهان پیچید. اتفاق که اخبار رسانه‌های تمام جهان را به مدت ۲۴ ساعت تماماً به خود اختصاص داد. در نوشتار پیش‌رو مروری خواهیم داشت بر آن‌چه در رسانه‌های جهانی در مورد این مهم، مورد بحث قرار گرفت.

ساعات اولیه مخابره‌خبر، بانااطمینانی و نگرانی در سطح رسانه‌های جهان آغاز گردید و در ادامه، با اعلام کاخ سفید، نگرانی از اقدامات احتمالی ایران و تغییرات شرایط منطقه، عمده بحث‌های رسانه‌ای را تشکیل داد. در این میان خبرگزاری‌های نزدیک به کاخ سفید نیز واکنش‌های مختلفی از خود نشان دادند. برای مثال شبکه فاکس‌نیوز، که به عنوان شبکه مورد علاقه شخص رئیس‌جمهور آمریکا همواره مورد توجه بوده است، در منظره خود من‌باب ترویر سردار سلیمانی، با بحث شدیدی درباره حضور آمریکا در منطقه عراق مواجه شد. تاکر کارلسن، مجری برنامه مشهور Tucker Carlson Tonight، که توسط شبکه فاکس نیوز پخش می‌گردد به شدت سیاست ترامپ در آغاز درگیری در منطقه خاورمیانه را محکوم کرد و با سیاست‌های مداخله‌جویانه آمریکا در منطقه در حالی که در مسائل داخلی، آمریکا با مشکلات بسیاری دست به‌گریبان است، مخالفت ورزید. در طرف دیگر، واشنگتن‌پست که همواره به عنوان روزنامه منتقد دولت آمریکا شناخته می‌شود، عنوان کرد که شهادت قاسم سلیمانی به چرخه انتقام و قصاص

نگاه ویژه

دوهفته‌نامه فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و ادبی / سال پنجم / شماره شصت و هفتم / نیمه اول دی ۱۳۹۸

پمپئو مایوس از واکنش اروپا به ترور سردار سلیمانی

وزیر امور خارجه آمریکا پس از اقدام دولت این کشور در ترور سردار سلیمانی، از واکنش سرد اروپایی‌ها به این اقدام تروریستی انتقاد و در عوض، از واکنش برخی اعراب منطقه به این اقدام جنتانکارانه ابراز رضایت کرد. به گزارش ایرنا، مایک پمپئو در گفت‌وگو با شبکه آمریکایی فاکس نیوز گفت که در ماجرای ترور سردار سلیمانی، کشورهای انگلیس، فرانسه و آلمان به اندازه کافی از این اقدام آمریکا حمایت نکرده‌اند. پمپئو ضمن تحسین واکنش برخی متحدان آمریکا در منطقه خلیج فارس با این اقدام تروریستی، واکنش اروپایی‌ها را غیرقابل مقایسه با واکنش شرکای واشنگتن در منطقه از جمله اسرائیل، عربستان و امارات عربی متحده دانست. پمپئو گفت: من ساعت‌ها با شرکایمان در منطقه خاورمیانه مشورت کردم و به آن‌ها اطلاع دادم که ما چه کردیم و چرا این کار را انجام دادیم. من جویای یاری آن‌ها شدم. همه آن‌ها عالی بودند. اما گفت‌وگوهای من با شرکایمان در دیگر نقاط (اشاره به شرکای اروپایی) اصلاً خوب نبود.

معادلات سیاسی خاورمیانه پس از ترور سردار سلیمانی

کرد. از لحاظ سیاسی و نظامی، هیچ توجیه عقلانی برای این ترور نمی‌توان پیدا کرد، زیرا سلیمانی در زمان ترور تنها شخصیتی ملی به حساب نمی‌آمد؛ بلکه میزان نفوذ وی در منطقه خاورمیانه از او شخصیتی محبوب و اثرگذار ساخته بود. اما تصور آمریکا از ترور سردار سلیمانی احتمالاً این بوده است که با شدت عمل می‌تواند نیروهای حامی ایران در منطقه را در موضع انفعال قرار دهد. ریشه این انفعال را باید در مناسبات تجاری و اقتصادی میان دولت عراق و آمریکا از یک سو و اسرائیل، عربستان، امارات و... از سوی دیگر درک کرد. اما نکته اساسی در این معادله این است که گروه‌های شبه‌نظامی که ذیل جریان مقاومت شناخته می‌شوند، هیچ رابطه ساختاری‌ای از لحاظ اقتصادی و البته وابستگی به بدنه قدرت نهادینه ندارند. این ویژگی باعث می‌شود تا این نیروها با آزادی عمل بیشتر و براساس وابستگی‌های ایدئولوژیک رفتار کنند. به‌طور مثال، فشارهای چند ماهه اخیر آمریکا برای متقاعدسازی حکومت عراق در انحلال حشد شعبی به جایی نرسید و در نهایت منجر به ادغام در بدنه نیروهای نظامی شد. بی‌شک اقدام اخیر آمریکا سبب قدرت روحی مضاعف برای هواداران جریان مقاومت در منطقه می‌شود.

معادلات قدرت پس از ترور سلیمانی در خاورمیانه

امروز معادلات قدرت در منطقه خاورمیانه به دو بلوک شفاف تبدیل شده است. این دو بلوک از فرآیند مواجهه نیابتی به رویارویی علنی تغییر رهیافت خواهد داد. برای درک صحنه مواجهه سیاسی در منطقه به این مثال توجه کنید: دو بوکسور قدرتمند با تکنیک‌های ورزشی خاص خود در رینگ قرار دارند. دقایق ارزیابی دو حریف از یکدیگر در ابتدای مسابقه امروز به پایان رسیده است و دو طرف از توان هم مطلع شده‌اند. در ادامه به سبب توازن قدرت و هم‌سطحی چابکی ورزشی، صحنه بازی به صورت «زدی ضربی، ضربی نوش کن» تبدیل شده است. یعنی هر یک از ورزشکاران بوکس در رینگ در لحظه‌ای ضربه‌ای وارد می‌سازد که باعث شوک به طرف مقابل می‌شود. اما ورزشکار مقابل، پس از لحظاتی به خود می‌آید و با استفاده از غفلت طرف مقابل از تاکتیکی جدید استفاده می‌کند و ضربه محکم‌تری را به او وارد می‌سازد. شرایط مواجهه میان ایران و آمریکا در منطقه خلیج فارس اکنون به این صورت درآمد است. در این معرکه

براین اساس دستگاه‌های امنیتی و نظامی غربی و اسرائیل اورادنیال می‌کردند تا مورد هدف قرار دهند. اما موقعیت ملی و منطقه‌ای سردار سلیمانی این اجازه را به آمریکا و یا اسرائیل نمی‌داد تا با او از در برخورد نظامی برآیند. حال سؤال‌های مهمی در جریان ترور سردار سلیمانی مطرح می‌شود که عبارتند از این که چرا و به چه دلیل آمریکا این بار درصد ترور سردار سلیمانی برآمد؟ آیا آمریکا با توجه به موقعیت ملی و منطقه‌ای سردار سلیمانی از عواقب این ترور آگاه است؟ آمریکا چه هدفی را از افزایش سطح نزاع در منطقه خلیج فارس دنبال می‌کند؟

اهداف آمریکا از ترور سردار سلیمانی

آمریکا با حضور ایران قدرتمند در عرصه سیاست بین‌الملل، با قدرتی روبه‌رو شده که برای نخستین بار هژمونی آمریکایی را در منطقه خاورمیانه به چالش کشیده است. اما حضور ایران، همواره با نوعی احتیاط از جانب آمریکا همراه شده است. آمریکا هیچ‌گاه درصد افزایش سطح نزاع از طریق مواجهه مستقیم نبوده است؛ لذا جز مواردی محدود در زمان جنگ ایران و عراق، ایران و آمریکا نزاع خود را به سطح مواجهه مستقیم افزایش ندادند. اما این سیاست با روی کار آمدن ترامپ به عنوان رئیس‌جمهور آمریکا شکسته شد. یعنی با خروج ترامپ از برج‌ها، سیاست مواجهه مستقیم با ایران را در پیش گرفت. بی‌شک افزایش این سطح نزاع با اهدافی چند از سوی آمریکا پیگیری می‌شود. هدف نخست کاهش قدرت ایران، کاهش نفوذ ایران در میان کشورهای منطقه، سقوط حکومت ایران و... است. این اهداف سیاسی، نیات اقتصادی را نیز به همراه دارد. با روی کار آمدن ترامپ، سیاست بهره‌برداری اقتصادی از توان نظامی آمریکا مد نظر قرار گرفت. این سیاست با این نگرش همراه است که آمریکا از لحاظ اقتصادی در نقطه خودکفایی انرژی قرار گرفته و خود به صادرات انرژی مبادرت ورزیده است. حال کشورهای تولیدکننده انرژی منطقه خلیج فارس برای تأمین امنیت صادرات باید هزینه آن را پرداخت نمایند. لذا با تحریم ایران از سوی آمریکا، رویارویی با آمریکا در سطح منطقه‌ای به صورت حمله‌های ضربی از سوی حامیان ایران نمود یافت. آن‌چه در این چند ماه رخ داده، این است که طرف‌های درگیر با گام‌های تلافی‌جویانه، نزاع را در بالاترین سطح خود قرار دادند؛ تا این که آمریکا، اقدام به ترور ناخبردارانه سردار سلیمانی

محمد عثمانی

دکتری علوم سیاسی ۹۶

نمادها و نشانه‌ها در کشورهای شرقی مؤلفه فرهنگی‌ای هستند که باعث اتحاد در یک جامعه می‌شوند. حال اگر این نمادها در قامت فرد انسانی نمود یابد، بود یا نبود آن شخصیت، مسئله نیست؛ بلکه کارویژه آن نماد در عرصه مناسبات اجتماعی مورد توجه است. در این رویکرد نمادها در جایگاهی فراتر از موقعیت‌های سیاسی و اقتصادی در جامعه می‌نشیند که باعث مقبولیتی عمومی در جامعه می‌شود. از این رو در شرایط بحرانی در عرصه داخلی یا خارجی، کارکرد مشروعیت‌ساز و مقبولیت‌پذیری را می‌توان از این نمادها توقع کرد. نمادها قدرت فوق‌العاده اثربخش و نیز متحدکننده دارند. این ویژگی‌ها راهی به نجات از بحران را فراهم می‌آورد. سردار سلیمانی از جمله این نمادها و نشانه‌های اثربخش اجتماعی در جامعه ایرانی و منطقه خاورمیانه بود. وی این قدرت نمادین خود را از موفقیت‌ها و پیروزی‌های برآمده از میدان نبرد کسب کرده است. جوانی انقلابی و فاقد تجربه چندان با انکاء به نیروی ایمان و روحیه‌ای انقلابی در ابتدای جنگ به فرماندهی لشکر کرمان می‌رسد. اما سردار موقعیت امروزین خود را در فردای پس از جنگ در قالب فرماندهی سپاه قدس به دست می‌آورد. سپاه قدس با مأموریت‌های برون‌مرزی، درصد اجرای آن اصلی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران که حکومت را موظف به دفاع از مظلوم کرده است، برمی‌آید. همراهی با مردم فلسطین و ایستادن در کنار مقاومت لبنان، از قاسم سلیمانی شخصیتی اسطوره‌ای و مرد روزهای سخت مبارزه ساخت. این شخصیت در زمان بحران لبنان در جنگ ۳۳ روزه، اسطوره شکست‌ناپذیری ارتش اسرائیل را در اذهان عمومی مسلمانان شکست و همچنین در میدان مبارزه با داعش مورد ارزیابی جهانی قرار گرفت. وی با درایت و تیزبینی راهبردی، این میدان نبرد را با اتحاد نیروهای سیاسی شیعه و سنی در عراق و سوریه به پیروزی تبدیل کرد. این پیروزی‌ها و موفقیت‌های در میدان نبرد، او را در جایگاهی والا و مورد قبول ملی و بین‌المللی قرار داد. سردار سلیمانی به فردی بدل شد که توانست هژمونی غرب و اسرائیل را به چالش بکشد.

منزعه شدید یا خروج؟

سید احمد فاطمی نژاد

استادیار روابط بین‌الملل دانشگاه فردوسی مشهد

بامداد جمعه ۱۳ دی سردار سلیمانی یکی از مشهورترین فرماندهان نظامی ایران به همراه همراهانش در مسیر فرودگاه بغداد هدف حملات موشکی آمریکا قرار گرفتند. این حرکت طی روزهای اخیر سرتیتر خبرگزاری‌های بزرگ جهانی و داخلی بوده است. ابعاد این اتفاق و پیامدهایش آن قدر اهمیت دارد که تحلیلگران و مفسران متعدد از منظرهای گوناگون به آن پرداخته‌اند. عده‌ای به چرایی این رخداد پرداخته‌اند؛ گروهی به انگیزه‌های ترامپ از این کار توجه کرده‌اند؛ برخی واکنش احتمالی ایران را ارزیابی کرده‌اند؛ و... اما پرسش بنده در این یادداشت به پیامدهای این واقعه بر منازعه ایران و آمریکا و نظم خاورمیانه برمی‌گردد. به عبارت دیگر، ترور سردار سلیمانی چه پیامدی برای منازعه ایران و آمریکا خواهد داشت و این امر چه تأثیری بر نظم خاورمیانه خواهد گذاشت؟

اگر بخواهیم به پرسش بالا پاسخ دهیم باید به سناریوهای احتمالی در روزهای آتی توجه کنیم: اولین سناریو این است که ایران همان‌گونه که مقامات و سران آن تأکید کرده‌اند به دنبال انتقام سخت باشد. ترامپ نیز پس از رصد دیدگاه ایران، تهدید به واکنش سخت‌تر و حمله به ۵۲ نقطه ایران کرده است. اگر هر یک از این‌ها رخ دهد، نتیجه کاملاً مشخص است: جنگ، درست است که هم ایران و هم آمریکا تأکید کرده‌اند که به دنبال جنگ نیستند اما هم‌زمان تصریح داشته‌اند که اگر ناچار شوند از جنگ هراسی ندارند. تا پیش از این اغلب تحلیل‌ها به این سمت بود که ترامپ نمی‌خواهد در آستانه انتخابات ریاست‌جمهوری آمریکا خود را درگیر جنگ کند. اما وقایع روزهای اخیر اتفاقاً نشان می‌دهد که گویی ترامپ چندان هم از یک جنگی که او را از معضلات داخلی ناشی از استیضاح رها کند ناراضی نیست. مجموع این موارد فضا را به شدت تیره و نار و جنگ‌آلود می‌کند. دومین سناریو این است که ایران به صورت تدریجی و خردخرد به ترور سردار سلیمانی واکنش نشان دهد و به رفتار ایدئال در مقابل آمریکا اکتفا کند. این تقریباً رفتاری است که ایران در موارد مشابه قبلی نیز داشته است. اما نکته‌ای که وجود دارد این است که ترور سلیمانی برای ایران بسیار هولناک بوده و گویا این انتقام‌های حداقلی آرامش بخش نیست. در هر حال، مضمون

مقدمات آن هویدا شده است. در وضعیت سوم، ممکن است حتی فضا برای میانجی‌گری نیز فراهم شود. طی روزهای اخیر شاهد تلاش کشورهای مختلف برای تماس با ایران بوده‌ایم که جدی‌ترین آن‌ها عمان و قطر بودند. هرچند طبق اخبار موجود تلاش هیأت عمانی به نتیجه‌ای منجر نشد اما وزیر خارجه قطر تقریباً با همه مقامات سیاسی رده‌بالا به غیر از رهبری دیدار داشت. هرچند در فضای احساسی و غم‌انگیز فعلی نمی‌توان انتظار داشت که این میانجی‌گری‌ها به نتیجه‌ای برسد اما در درازمدت این اتفاق بعید نیست. در نهایت، می‌توان نتیجه گرفت که مناسبات ایران و آمریکا و همین‌طور نظم منطقه‌ای طی هفته‌ها و ماه‌های آینده ارتباط زیادی با سناریوها و وضعیت‌های بالا دارد و این شرایط در پیوستاری از منازعه شدید تا خروج آمریکا از منطقه قابل ترسیم است.

حتی می‌توان با شبیه‌سازی شرایط جاری با شرایط پس از هدف قرار گرفتن ایرباس مسافری ایران منتظر نوعی مصالحه نیز بود. با توجه به سناریوهای بالا می‌توان سه وضعیت را برای آینده منطقه پیش‌بینی کرد: در وضعیت نخست که از سناریوی اول نشأت می‌گیرد احتمالاً واکنش شدید ایران به ترور سردار سلیمانی، پاسخ سهمگین آمریکا را در پی خواهد داشت. اگر این وضعیت از کنترل خارج شود و به جنگ منجر شود صحبت از ثبات ملی و منطقه‌ای بلاموضوع شده و باید منتظر دور جدیدی از ناآرامی فرایند در سطح منطقه‌ای و حتی جهانی بود.

در وضعیت دوم که از سناریوی دوم نشأت می‌گیرد و بیش از همه امکان‌پذیر است، ایران برنامه‌های منطقه‌ای خود را عیناً شبیه رویه سردار سلیمانی ادامه خواهد داد. این رویه به معنای تداوم آمریکا‌ستیزی در منطقه است. آمریکا‌ستیزی پایدار برای آمریکا هزینه فرسایشی دارد و در نهایت ممکن است حتی به خروج آمریکا از منطقه نیز منجر شود. واقعه‌ای که اکنون نیز

صاحب امتیاز: سازمان دانشجویان جهاددانشگاهی خراسان رضوی
مدیرمسئول: علی عبادتیان | سردبیر: علیرضا میردیده | صفحه آرا: همایون مرادی
مشاور فرهنگی نشریه: دکتر مهدی نجف‌زاده
شورای سیاست گذاری: مهدیه یآوری، علی قدیری، فرزاد محمدیان
هیئت تحریریه: سرویس خبرنگار: فرشته نوری، سرویس دارالفنون: سعیده صفار، سرویس اقتصادی-اجتماعی: امیررضا محمدی، سرویس محیط زیست: رویا رخناره، سرویس تاریخ: سبحان گوهری، سرویس اندیشه: حسین گلمکانی، سرویس فرهنگ و هنر: امیر عبدی، سرویس عکس: مریم رحیم‌زاده
همکاران این شماره: محمد عثمانی، سارا اکبری، فاطمه نصیری
با تشکر ویژه از: دکتر روح‌اله اسلاهی، دکتر سید احمد فاطمی‌نژاد
وبسایت: www.SDJD.ir | ایمیل: vaghayemag@gmail.com

سامانه ۰۵۷۴۳۰۰۰۷۶۵۰۰۰ پل ارتباطی ما با شما مخاطبان گرامی است. در صورت تمایل به همکاری با نشریه، می‌توانید کلمه «همکاری» را به سامانه ارسال کنید.

جدیدترین اخبار و رویدادها در کانال تلگرام سازمان دانشجویان: @SDJDIR

سازمان دانشجویان جهاددانشگاهی، شهادت سردار سرافراز وطن، حاج قاسم سلیمانی و همچنین هیأت همراه ایشان از جمله ابومهدی المهندس را به همه آزادگان جهان و به ویژه مردم شریف ایران تسلیت عرض می‌کنم.

نگاه ویژه

دو هفته‌نامه فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و ادبی / سال پنجم / شماره شصت و هفتم / نیمه اول دی ۱۳۹۸

دنیا در بهت

نیروهای نظامی علیه ایران، اجرا کرده است». همچنین، برنی سندرز و چند سناتور دموکرات دیگر، به همراه رند پال، سناتور جمهوری‌خواه نیز به دنبال ارائه طرحی به سنا جهت ممنوع‌ساختن جنگ آمریکا با ایران هستند.

از سوئی، واکنش نامزدهای احتمالی دموکرات انتخابات ریاست جمهوری ۲۰۲۰ نیز همگی با تأکید بر سیاست نامناسب ترامپ در خاورمیانه، خود را نگران پیامدهای این اقدام نشان داده‌اند. جو بایدن در بیانیه‌ای اظهار کرد: «بیانیه دولت می‌گوید هدف از این اقدام جلوگیری از حملاتی آبی ایران است، اما این اقدام یقیناً اثر عکس خواهد داشت». بایدن در این بیانیه از ترامپ خواسته برای مردم آمریکا دربار راهبردی جهت ایمن نگاه داشتن نیروها و پرسنل آمریکا در منطقه و فراتر از آن توضیح دهد. برنی سندرز، دیگر نامزد احتمالی دموکرات‌ها در رشته‌توییتی بیان کرد: «زمانی که در سال ۲۰۰۲ به جنگ در عراق رأی مخالف دادم نگران بودم این اقدام به بی‌ثباتی عمیق‌تری در منطقه منجر شود؛ و متأسفانه آن نگرانی به حقیقت پیوست. آمریکا در حدود ۴۵۰۰ نیروی شجاع خود را از دست داد؛ ده‌ها هزار نفر زخمی شدند و تریلیون‌ها دلار هزینه شد. بزرگ‌نمایی‌های خطرناک ترامپ ما را به جنگ فاجعه‌بار دیگری در خاورمیانه نزدیک می‌کند که به هزینه شدن زندگی‌های بی‌شمار و تریلیون‌ها دلار دیگر خواهد انجامید. ترامپ قول داده بود این جنگ بی‌پایان را خاتمه بخشد اما این اقدام مسیر دیگری را پیش روی ما قرار داد». الیزابت وارن، دیگر نامزد محتمل ریاست‌جمهوری نیز با توییتی به این اقدام واکنش نشان داد و تصریح کرد: «این حرکت بی‌پروا موقعیتی که در قبال ایران وجود دارد را تشدید خواهد کرد و افزایش احتمالی کشتار و پیچیدگی وضعیت خاورمیانه را در پی خواهد داشت. او اولویت فعلی را جلوگیری از جنگی پرهزینه دانست».

آنچه از تفصیلات فوق و واکنش دولت‌ها و سیاستمداران برجسته جهان برمی‌آید، اقدام خصومت‌آمیز ایالات متحده آمریکا در ترور سردار قاسم سلیمانی، امنیت و آرامش خاورمیانه و حتی جهان را با خطری جدی روبه‌رو ساخته است. همچنین برخلاف تصورات متوهمانه و پیش‌فرض‌های غلط دونالد ترامپ، افکار عمومی بین‌المللی و حتی سیاستمداران، نه تنها از ترور قاسم سلیمانی استقبال نکرده و درصدد انتقاد از آن برآمده‌اند بلکه بر نقش سردار سلیمانی در برقراری امنیت و مبارزه با افراط‌گرایی در خاورمیانه صحنه گذاشته و حذف ناجوانمردانه این عنصر کلیدی از میدان سیاست را امری پرمخاطره ارزیابی کرده‌اند.

متحده به تهران سفر کرده‌اند اما ایران، بنا به ادعای تلویزیون المیادین، توجه به هیچ تلاشی جهت پادرمیانی بین ایران و آمریکا نخواهد کرد و درخواست هیئت عمانی را رد کرده است. کشورهای اروپایی نیز در واکنش به ترور سردار سلیمانی، خواستار گفت‌وگو با ایران جهت کاهش تنش‌ها شده‌اند. هایکو ماس، وزیر امور خارجه آلمان گفته است که همراه با هم‌تایان اروپایی خویش از کشورهای فرانسه و بریتانیا به دنبال گفت‌وگو با ایران برای کم کردن تنش‌ها در خاورمیانه هستند. صدر اعظم اتریش، سباستین کورتس پیشنهاد داده‌است که ایران و آمریکا برای کاهش تنش‌ها میان خود در وین، پایتخت اتریش به گفت‌وگو بنشینند. آملی دومونشسُلن، معاون وزیر امور خارجه فرانسه در مصاحبه‌ای رادیویی با تأکید بر این که اولویت پاریس ایجاد ثبات در خاورمیانه است، اظهار کرد: «چیزی که دارد اتفاق می‌افتد همان چیزی است که ما از آن می‌ترسیدیم: تنش‌ها بین ایران و آمریکا در حال افزایش است. اولویت با ثبات کردن منطقه است». این مقام ارشد وزارت خارجه فرانسه همچنین گفت: مقام‌های ارشد کشورش به دنبال برقرار ساختن تماس‌هایی در سطوح عالی با بازیگران ارشد در منطقه هستند. وزارت خارجه روسیه نیز با صدور بیانیه‌ای، اقدام آمریکا در ترور سردار سلیمانی را محکوم کرده و آن را اقدامی بی‌پروا و بی‌دانش دانست که به افزایش تنش‌ها در خاورمیانه منجر خواهد شد. همچنین، روسیه به سبب ترور و شهادت سردار قاسم سلیمانی، با مردم ایران ابراز هم‌دردی کرد.

اما در آمریکا، چنددستگی و تفاوت نظر در خصوص این اقدام خصمانه بسیار است. با آن که بسیاری از سناتورهای آمریکایی، اقدام این دولت در به شهادت‌رساندن سردار سلیمانی را تأیید می‌کنند اما بی‌خبری خود از این اقدام و در نظرنگرفتن پیامدهای آن، موجبات اعتراض آنان را فراهم ساخته است. «چاک شومر»، رهبر اقلیت‌های دموکرات مجلس سنای آمریکا، با تبقیح بی‌خبری از این اقدام، ترور سردار سلیمانی را امری با پیامدهای بسیار توصیف کرد. «آدام شیف»، رئیس کمیته اطلاعاتی مجلس سنای آمریکا می‌گوید: «کنگره این کشور اجازه ترور سردار سلیمانی، فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را به ارتش آمریکا نداده است». شیف در توییت بعد از تکرار اتهامات بی‌اساس علیه سردار سلیمانی نوشت: «کنگره اجازه ترور او را نداد و مردم آمریکا جنگ با ایران را نمی‌خواهند». همچنین، «نانسی پلوسی»، رئیس مجلس نمایندگان آمریکا نیز بیان کرده است: «دولت آمریکا این حمله هوایی را بدون مشورت با کنگره یا دریافت مجوز برای کاربرد

را به نمایش گذاشتند». پارلمان عراق نیز در واکنش به ترور سردار سلیمانی توسط آمریکا، طرحی جهت تحدید اقدامات نظامی ارتش این کشور در عراق را به تصویب رساند. همچنین کمیسیون امنیت و دفاع این نهاد نیز درصدد شکایت از حمله آمریکا به شورای امنیت سازمان ملل است. دیگر آن که نماینده ائتلاف سائرون در پارلمان عراق بیان کرد: «پارلمان عراق در آمادگی قرار داشته و برای پاسخ به درخواست‌های دولت فدرال در مورد توافق‌نامه امنیتی میان آمریکا و عراق مصمم است؛ خواه این درخواست اصلاح این توافق‌نامه یا لغو آن باشد». تلویزیون المیادین نیز مدعی شده که دو ائتلاف سائرون و الفتح در عراق، بر سر طرح بیرون‌رفتن آمریکایی‌ها از عراق به توافق رسیده‌اند.

سایر کشورهای عربی منطقه نیز خواستار خویشتن‌داری ایران و آمریکا و جلوگیری از به خطرانداختن امنیت خاورمیانه شدند. «ضیف‌الله الفایز» سخنگوی وزارت امورخارجه اردن در کنفرانس خبری بر ضرورت تلاش مضاعف جهت مهار این بحران و کاهش تشدیدهایی شد که می‌تواند پیامدهای گسترده و دشواری به همراه داشته باشد. الفایز گفت: «امان تحولات اوضاع در عراق را با نگرانی کامل دنبال و بر اهمیت همکاری برای حمایت از امنیت و ثبات عراق تأکید می‌کند». روز جمعه نیز، تلویزیون دولتی عربستان سعودی، از هم‌پیمانان ایالات متحده در منطقه، به نقل از یک منبع رسمی رژیم اعلام کرد پادشاهی سعودی روز جمعه خواستار خویشتن‌داری برای جلوگیری از تشدید تنش پس از حمله آمریکا در عراق شد. وزارت خارجه عربستان سعودی هم در بیانیه‌ای اعلام کرد ضرورت دارد تا جامعه جهانی به مسئولیت خود برای اتخاذ تدابیر لازم در راستای تضمین امنیت منطقه عمل کند. دولت قطر که ظن آن می‌رود پهباد آمریکایی از پایگاهی در این کشور به پرواز درآمده است، در بیانیه‌ای اعلام کرد: «دولت قطر نسبت به بیشتر شدن نشانه‌های تنش در عراق هشدار می‌دهد. این اقدام‌ها ممکن است که منجر به نتایجی شود که عاقبت خوبی ندارند. همه طرف‌های درگیری را به خویشتن‌داری و دورکردن عراق و مردم آن و مردم منطقه از خشونت رعب‌آور و پیامدهای تنش مسلحانه مستقیم و غیر مستقیم دعوت می‌کنیم؛ همچنان که به عنوان کشور قطر از جامعه جهانی هم خواستار هستیم که به مسئولیت‌های خود در قبال منطقه عمل کند». عمان نیز همچون سایر کشورهای عربی، بر جلوگیری از افزایش تنش در بیانیه‌ای رسمی تأکید داشته و بنا به گمانه‌زنی‌ها، هیئتی از عمان جهت پادرمیانی میان ایران و ایالات

حسین گلمکانی

کارشناسی علوم سیاسی ۹۶

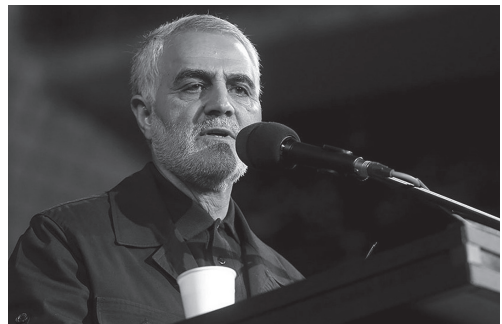

ترور سردار قاسم سلیمانی، فرمانده نیروی سپاه قدس و از کلیدی‌ترین چهره‌های مبارزه با تروریسم و افراط‌گرایی در عراق توسط ارتش آمریکا و با دستور مستقیم دونالد ترامپ، رئیس جمهور آمریکا، اقدامی نادر در تحولات خاورمیانه بود که پیامدهای آن و همچنین چرایی انجام چنین اقدامی از سوی ایالات متحده، جهان را در حیرت فرو برده است. اکنون، معادلات جدیدی فراروی آینده خاورمیانه و به‌خصوص رابطه میان آمریکا و ایران قرار گرفته است و بدین سبب، سایر بازیگران جهانی، هر یک به سهم خود سعی کرده‌اند با واکنشی متناسب با منطق حاکمه بر دستگاه سیاست‌گذاری خویش، از بهت و حیرت سطره‌یافته بر فضا بکاهند و به زعم خود، جهت خروج از بحران، راهگشا شوند؛ هرچند که گاه این ایفای نقش از حدود دایره عقل و انصاف خارج شده است. این نوشتار بر آن است که گوشه‌ای از این قبیل واکنش‌ها به شهادت سردار قاسم سلیمانی را بیان نماید.

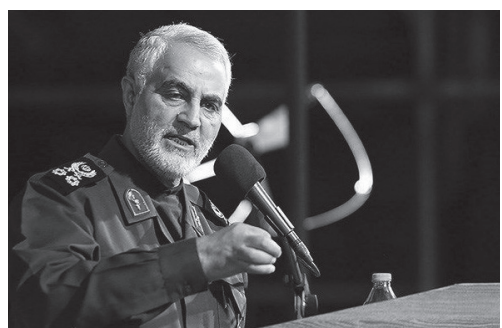
علاوه بر آن که اقدام به ترور سردار سلیمانی، واکنش شدید دولت و ملت ایران را به همراه داشت، از آن‌جا که این حادثه در خاک عراق صورت گرفت و همچنین اقدامات شهید سردار سلیمانی در جهت زدودن افراط‌گرایی در آن کشور، سران دولت عراق و پارلمان این کشور، این اقدام آمریکا را به شدت محکوم کردند. عادل عبدالمهدی، نخست‌وزیر موقت عراق، با «شهید» خواندن سردار سلیمانی و ابومهدی المهندس، این اقدام آمریکا را توهین به استقلال و تمامیت ارضی عراق دانست و در بیانیه خود، خواستار واکنش پارلمان به این اقدام شد: «ما طبق ماده ۵۸ قانون اساسی درخواست رسمی برای برگزاری جلسه فوق‌العاده مجلس نمایندگان را داریم تا موضع رسمی عراق را در این زمینه را اتخاذ کرده و اقدامات ضروری مناسبی را انجام دهیم که حافظ کرامت، امنیت و حاکمیت عراق باشد». برهم صالح، رئیس‌جمهور عراق نیز شهادت سردار سلیمانی و المهندس را دردناک توصیف کرد و بر نقش مؤثر آنان در مبارزه با داعش تأکید کرد: «با نهایت تأسف و تأثر خیر شهادت دو فرمانده شهید حاج قاسم سلیمانی و حاج ابومهدی المهندس معاون رئیس سازمان حشد شعبی را دریافت کردیم، این دو شهید نقش مهم و چشم‌گیری در مبارزه با داعش داشته و در جنگ علیه داعش باشکوه‌ترین تصاویر فدakarی و ایثار

سرداری در قامت وطن

بین کلمه «بیا» و «برو». فرمانده‌های ما خود در جلوی صف بودند. اعتقاد به این که در میدان نبرد فرمانده خود باید پیشگام فرمانبران خود باشد، در طول فعالیت نظامی سردار سلیمانی در جبهه‌های مختلف، قابل مشاهده است. به ادعان همراهان سردار سلیمانی در جبهه‌های مختلف، فرمانده پیش از همه در خط مقدم بود.

◆ در تیرماه ۹۸ و در واکنش به دخالت‌های دولت آمریکا در منطقه، حساب توییتی سردار سلیمانی بیان کرد: «نامن‌سازی جزو ذات [دولت] آمریکا است. شما پیدا نمی‌کنید آمریکا در جایی وارد شده باشد و با وجود و حضور و قدرت‌اش برای آن منطقه امنیت ایجاد کرده باشد».

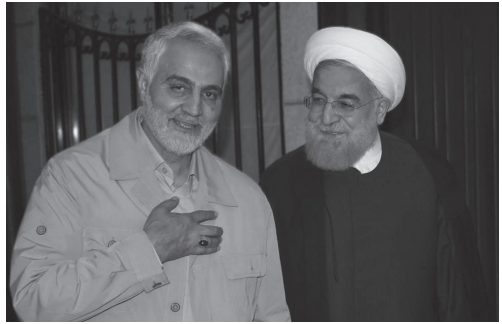
ترویج دین گفت: «این که در جامعه مدام بگوئیم او بی‌حجاب و این باحجاب است یا اصلاح‌طلب و اصول‌گراست، پس چه کسی می‌ماند؟ این‌ها همه مردم ما هستند. آیا همه بچه‌های شما متدین‌اند؟ آیا همه مثل هم هستند؟ نه. اما پدر، همه این‌ها را جذب می‌کند و جامعه هم خانواده شماست. این که بگوئیم من هستم و تنها بچه‌های حزب‌اللهی خودم، این که نمی‌شود حفظ انقلاب».

◆ سردار قاسم سلیمانی در روز دهم خرداد ماه امسال به مناسبت روز قدس و در جهت تأکید بر لزوم وحدت ملت ایران و لزوم دفاع نیروهای نظامی از همه ملت ایران در توییت خود عنوان کرد: «بارها گفتم؛ ما میزان تلاشی که برای دفاع از برادران اهل سنت‌مان می‌کنیم، کمتر از شیعه نیست بلکه بیشتر از شیعه است. نمونه مهم‌اش این روز قدس است که فردا می‌بینید و باید همه‌مان نشان بدهیم این را».

◆ سردار قاسم سلیمانی در سخنرانی‌ای در رابطه با شهید مهدی باکری و تشریح چگونگی فرماندهی ایشان و اینکه در هنگام شهادت در کودالی بودند، گفته بود: فرماندهی در جنگ ما امامت بود و نه هدایت. سخن فرماندهان ما به یاران‌شان، دستور به رفتن و گفتن به «برو» نبود، بلکه خودشان جلو می‌رفتند و می‌گفتند «بیا». فرق است

و حمایت مقامات عالی نظام بوده و هست. ظریف برای تأمین منافع ملی کشور پیوسته اقدامات ارزشمندی را در سطوح گوناگون انجام داده و در مبارزه با دشمنان انقلاب اسلامی و ملت ایران نیز همراهی لازم را داشته است. ذوق زدگی دشمنان از این اتفاق، هیچ تأثیری بر اراده نظام اسلامی ایران در پیشبرد اهداف و منافع ملی و نیز پیروزی جبهه مقاومت اسلامی نخواهد گذاشت.

◆ پس از تهدید به جنگ دونالد ترامپ در توییت خود در شبکه اجتماعی توییت، در مردادماه ۹۷، سردار سلیمانی در یادواره عملیات مرصاد و رمضان که در همدان برگزار شد گفت: «بیانات شجاعانه و قابل افتخار رئیس‌جمهور بسیار اثرگذار و حرف دل مردم بود و هرکسی بخواند این روش و بیان را تضعیف کند خائن به مملکت است». سردار سلیمانی همچنین در حمایت از ایران و شخص رئیس‌جمهور به این نکته اشاره کرد که «ترامپ در مقابل سخنان رئیس‌جمهور ما، مطالب سخنی را در توییت خود بیان کرد که پاسخ دادن به آن در شأن رئیس‌جمهور کشور ما نبود، من به عنوان سرباز ملت جواب ایشان را می‌دهم و می‌گویم آقای ترامپ تو به چه جرأتی ما را تهدید می‌کنی؟».

◆ در جمع ائمه جماعات در سال ۱۳۹۶، سردار قاسم سلیمانی در واکنش به بعضی تندروی‌ها در عرصه فرهنگی و

فاطمه نصیری

کارشناسی ارشد علوم سیاسی ۹۸

پس از شهادت سردار قاسم سلیمانی، به دفعات از سوی چهره‌های برجسته جناح‌های مختلف سیاسی کشور، با این عبارت مواجه شدیم که شهید سلیمانی، «سردار ملی» است. به‌قطعیت می‌توان گفت که شهادت سردار سلیمانی به‌دست دولت ترور ایالات متحده آمریکا و اعلام سوگ و عزای عمومی، سبب ملقب شدن ایشان به این عنوان نیست. اما پس چرا سردار سلیمانی را به‌درستی باید سردار ملی خطاب کرد؟ پاسخ به این پرسش را باید در منش و روش ایشان در طول حیات و البته سخنان و موضع‌گیری‌هایش دنبال کرد. در ذیل تنها به مرور برخی از بیانات ایشان اکتفا می‌کنیم.

◆ در هنگام گلایه‌مندی و استعفای محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه ایران پس از عدم اطلاع و عدم حضور در جلسه ملاقات بشار اسد رئیس‌جمهوری سوریه و حسن روحانی، سردار قاسم سلیمانی متنی را منتشر و به این نکته اشاره کرد که حتماً محمدجواد ظریف مسئول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران است و همواره مورد تأیید